

Spoštovani župan občine Laško gospod Zdolšek, spoštovani predsednik VSO Laško in člani Združenja za vrednote slovenske osamosvojitve, spoštovani praporščaki, veterani in vsi prisotni, ... draga Milena.

Pred nekaj dnevi me je gospod Javornik vprašal, če bi lahko kot nekdanji Štefanov namestnik v MSNZ, povedal nekaj besed ob današnjem dogodku – priložnostni obeležitvi 30. - biserne obletnice Manevske strukture narodne zaščite, še posebej v Zahodnoštajerski pokrajini.

Z veseljem... Ko govorimo o dogodkih iz zgodovine, moramo te dogodke vedno postaviti v zgodovinski kontekst, v katerem so se odvijali. Projekt MSNZ je povezan z enim obdobjem v procesu osamosvajanja Slovenije, do katerega je prišlo, ko skupno življenje v bivši Jugoslaviji ni bilo več možno, kar se je začelo kristalizirati že sredi 80. let. Margaret Thatcher je nekoč rekla, da socializem deluje vse dokler ne zmanjka tujega denarja, tujih kreditov. Tako je bilo tudi v Jugoslaviji. Spomnimo se, kako se je hodilo v Avstrijo po zobno pasto, banane in riž, pa še po kaj, spomnimo se sistema par-nepar in bonov za bencin, pa t.i. redukcij elektrike, spomnimo se hiperinflacije, ki je samo decembra 1989 znašala 2700 %. V drugi polovici osemdesetih let se je srbski nacionalizem vse bolj odkrito krepil in na površje naplaval Miloševića. Temu se je podredil tudi vrh JA, ki je želel še bolj centralizirano Jugoslavijo, v kateri bi se ves denar zlival v Beograd in bi se od tam, če bi kaj ostalo, delil po drugih republikah. S t.i. dogajanjem ljudstva in jogurt revolucijami so odnose znotraj Jugoslavije želeli tako zaostri, da bi prosrbsko vodstvo JA dobilo povod za posredovanje in izvedbo državnega udara. Potem je 1. decembra 1989, to noč sem ravno dežural na pokrajinskem štabu v Celju, bil napovedan prihod srbskih mitingašev, ki pa je spričo naših ljudi na železnicah in slovenske milice, klavrno propadel. Miting v Sloveniji je propadel, problem, da ima slovenska Teritorialna obramba svoje orožje pa je za njih ostal, zato so problem oborožitve TO hoteli dokončno rešiti z odvzemom. Pred tem so pod pretvezo domnevne "krepitev iredente na Kosovu", čemur ni nihče verjel, želeli vse bolj omejiti dostop do orožja, tako da je bil že januarja 1990, torej samo mesec dni po propadlem mitingu, izdan Ukaz o popisu vseh skladišč TO. Fizični odvzem orožja so hoteli izvesti ravno na dan, ko je prisegla prva demokratično izvoljena Demosova vlada – 16. maja 1990. Ker pri tem niso bili povsem uspešni (5 štabov od osmih v ZŠP orožja ni oddalo, na ozemlju celotne Slovenije je bilo to razmerje 16 od 62), je bilo v občinskih štabih TO uvedeno dežurstvo in straža skladišč. Računali so, da kadrovsko in finančno tega ne bomo zmožni in da bomo prej ko slej sami predali orožje. Takrat se je zgodil eden od tistih trenutkov, ko vidiš, da stvari gredo zelo navzdol in je potrebno nekaj ukrepati. Takrat se je rodila MSNZ.

Spoštovani,

Danes smo se zbrali tukaj, da obudimo spomine na te dogodke izpred 30 let in da obeležimo obletnico postavitve spominske plošče na prvo srečanje Toneta Krkoviča in Štefana Šemrova, ki je pomenilo formalni začetek organiziranja MSNZ v Zahodnoštajerski pokrajini. Sam sem takrat bil že slabo leto dni član stalne sestave pokrajinskega štaba. Potem, ko sem avgusta 1989 zaključil študij obramboslovja v Ljubljani, sem se zaposlil na Pokrajinskem štabu TO,

kjer je Štefan delal že vrsto let. Tam sem Štefana tudi nasledil na delovnem mestu referenta za operativno učne zadeve. V PŠTO sva imela sosednji pisarni, tako da smo skupaj preživeli veliko časa, tako med službo, kakor tudi izven nje, tudi tu pri vas, na Vrhu nad Laškim, kjer je Štefan takrat živel...pa tu, na gradu, pa še kje. Štefan je kot »stari teritorialec« ljudi seveda dobro poznal, zato je kot načelnik lahko takoj začel uspešno graditi strukturo MSNZ znotraj pokrajine. Večji del tistih, za katere se je odločil, da jih vključi v projekt, se je odzvala pozitivno, nekateri pa se tudi "raje ne bi" oz. so svoje sodelovanje pogojevali. Ker sva bila s Štefanom na pokrajinskem štabu veliko skupaj in sva se dobro poznala in razumela, me je izbral za svojega namestnika na ravni pokrajine. Za vodenje MSNZ je bila enaka struktura – načelnik/namestnik postavljena tudi v vseh osmih občinah ZŠP. Projekt MSNZ je bil edinstven zato, ker je temeljil na neposrednem osebnem zaupanju in medsebojni odvisnosti vseh, ki so bili v strukturi. Delovanje Manevrske strukture narodne zaščite pa nikoli ne bi bilo možno brez podpore prebivalcev Slovenije - tistih, ki so bili za samostojno Slovenijo. Iz tega je projekt črpal vso svojo legitimnost. Pri tem se nikoli ne sme pozabiti tveganja kateremu so se izpostavili vsi tisti, ki so svoje domove dali na razpolago za dislocirana tajna skladišča orožja in minsko-eksplozivnih sredstev za potrebe nastajajoče slovenske države. Protiobveščevalna služba Jugoslovanske armade, tako imenovani KOS, je v tem obdobju na Slovenskem imela dve prioritetni nalogi – odkriti akterje MSNZ in razkriti lokacije tajnih skladišč. Ker niso imeli več legitimnosti, kljub temu, da so imeli na razpolago vsa sredstva, niso mogli biti uspešni. MSNZ se je v nekaj mesecih razvil v Teritorialni obrambi paralelno strukturo, z ločenim vpoklicnim sistemom, s svojimi štabi in enotami ter s svojo oborožitvijo, ki je deloma izhajala iz skladišč TO, deloma pa tudi tajnih skladišč, ki so bila na celotnem prostoru pokrajine. Kmalu smo v ZŠP imeli več kot 6.000 kosov orožja s pripadajočim strelivom in 2.950 pripadnikov MSNZ, ki so bili organizirani v enote in štabe MSNZ.

Gotovo se spomnite, da je bilo pri nas pred dvema letoma, ob 50. obletnici ustanovitve TO, veliko polemike o tem, ali je SV naslednica TO ali MSNZ. Sam menim, da je MSNZ tista iz katere je nastala nova, slovenska Teritorialna obramba, iz nje pa se je razvila Slovenska vojska. Pridih slovenskosti je Teritorialna obramba v Sloveniji imela že v času Jugoslavije, se pa, zaradi številnih protislovensko nastrojenih oficirjev JLA, ki bo bili v TO SRS na visokih položajih, takratna TO nikoli ne bi mogla razviti v slovensko vojsko. Ko govorimo o MSNZ je potrebno tudi omeniti dobro sodelovanje s takratno milico oziroma organi za notranje zadeve, s tako imenovano "modro komponento". V Zahodnoštajerski je bil na njenem vrhu Frenk Bevc.

Spoštovani,

Leta 1990 se je tudi spričo mednarodnih okoliščin prikazala edinstvena priložnost, da gremo po svoji poti. Tistega trenutka nismo zamudili. Če bi ga, je vprašanje, če bi še kdaj dobili svojo državo. Ko pogledamo nazaj smo lahko ponosni, kaj je Slovenija takrat dosegla, tako v fazi priprav na osamosvojitve, od plebiscita 23. decembra 1990, ko se je velika večina prebivalcev Slovenije odločila, da Slovenija gre svojo pot, (mimogrede 23. december je bil tudi Štefanov rojstni datum), pa do 26. oktobra 1991, ko je Slovenijo, vsaj uradno, zapustil zadnji vojak JA.

MSNZ je svoje osnovno poslanstvo - zavarovanje osamosvojitvenih procesov- izpolnila, tako da je lahko Predsedstvo RS 28. septembra 1990 imenovalo Janeza Slaparja za novega vršilca dolžnosti načelnika Republiškega štaba teritorialne obrambe, MSNZ pa je delovala do sredine oktobra 1990, kot rezervni sistem pa do konca preoblikovanja TO, t.j. do spomladi 1991.

Spoštovani,

na koncu mi dovolite, da dodam še nekaj. Danes smo že dvakrat omenili 23. december, pa ga bom še enkrat. 23. decembra 2010, pred desetimi leti, je bilo na Brdu pri Ljubljani ustanovljeno Združenje za vrednote slovenske osamosvojitve, katerega član sem. Združenju se nismo pridružili zaradi kakršnihkoli oportunističnih ali političnih nagibov, ampak zgolj iz spoznanja, da se je mnogo vrednot do takrat zelo razvodenelo. Ko gledamo, kaj se dogaja po Sloveniji danes, po skoraj 30 letih, ni nič boljše. Morda celo nasprotno. Zato ima slovenska politika nalogo, da ob pomoči organizacij in društev, kot je VSO in drugih domoljubnih združenj, slovensko družbo vrne k vrednotam, na podlagi katerih je ta država nastala. Da dokažemo, da smo vredni svoje države in da žrtev padlih za Slovenijo v osamosvojitveni vojni, in prej v zgodovini, ni bila zaman.

Ob spominu na veliko prekmalu preminulega polkovnika Štefana Šemrova in vseh naših soborcev, ki jih ni več z nami, se vam zahvaljujem za vašo udeležbo na današnjem spominskem dogodku in za vašo pozornost.

polkovnik Zlatko Vehovar

Laško, 24. 7. 2020